

LÓRINCZNÉ DR. BENCZE EDIT*

A REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS KUDARCA, AVAGY A HORVÁT–SZLOVÉN HATÁRVITA

REGIONAL COOPERATION FAILURE: BORDER DISPUTE BETWEEN CROATIA AND SLOVENIA

ABSTRACT

During the era of the socialist Yugoslavia, the border was between two republics within a united Yugoslav federal entity, however after the disintegration drawing borders – maritime and land ones – between two newly independent countries has lots of debates and difficulties. The paper discusses the impact of the international border established in 1991 on cross-border between Croatia and Slovenia. In the first part it will be presented the factual context of the dispute, followed by a presentation of the legal arguments that both countries have laid on the table so far. The papers shows the most hotly contested three land-border disputes between the two countries, but the focal point of this essay will be a legal assessment or a legal prediction of the outcome of the maritime border delimitation dispute between Slovenia and Croatia in the northernmost part of the Adriatic Sea, namely in the Piran Bay. The paper highlights the effect of the border dispute on the accession of Republic of Croatia into the European Union. Finally, the paper attempts to indicate the future development of the area in the context of European Union and summaries of the main reasons of the dispute, having not only geopolitical, but also nation-building, identical, economical aspects.

1. A horvát–szlovén határ meghúzásának hátteréről

A Nyugat-Balkán térségének egyik legmeghatározóbb és hosszan elnyúló biztonságpolitikai problémája a határkérdés megoldatlansága, az államhatárok legitimitásának folyamatos megkérdőjelezése, melynek ábrázolására kiváló példát szolgáltat a horvát–szlovén határvita annak ellenére, hogy ellentétben a térség más országaival, ezt etnikai kérdőjelek nem is terhelik. A kialakult határvita annál inkább tükrözi az újonnan létrejövő két állam nemzetépítő feladatait, ahol a fő cél a területi integritás megóvása, a vélt, vagy valós határokhöz való mindenáron való ragaszkodás.

Horvátország Szlovéniával való kapcsolata meglehetősen ellentmondásos és több megoldatlan kérdés is terheli. Ezek közül a legsúlyosabb és időről időre kiújuló problémát a két ország közötti határviták jelentik, annak ellenére, hogy 1991-ben kölcsönösen elismerték egymás függetlenségét és szuverenitását az akkor meglévő JSZSZK köztársasági határokon belül. A határviták kapcsán el kell különíteni a szárazföldi és tengeri határok problematikáját. A szárazföldi határokat illetően viszonylag könnyű helyzetben volt a két függetlenné váló állam, hiszen Jugoszlávia felbomlása után a határok a nemzetközi jog *uti possidetis*¹ elvének alkalmazásával, a status quo alapján kerültek kijelölésre, így a korábbi tagköztársasági határok nemzetközivé váltak. Az Európai Közösség 1991. augusztus 27-én² összehívott egy nemzetközi békekonferenciát, mely szeptember 7-én Hágában kezdte meg működését. A békekonferencia a vitás kérdések megoldására felállított egy öt

* PhD, tanszékvezető-helyettes főiskolai docens, Kodolányi János Főiskola Társadalomtudományi Tanszék.

nyugat-európai alkotmánybíróból álló döntőbizottságot, melyet elnökéről Badinter Bizottságnak neveztek el. A Bizottság a horvát-szlovén határra vonatkoztatva 3. válaszában ki mondta, hogy, „ha bármilyen okból egy állam felbomlik, akkor korábban létező adminisztratív határai az új állam határaivá válnak, melyeket nem lehet sem erőszakkal, sem fegyveresen megváltoztatni.”³

A két állam ennek alapján tehát megegyezett abban, hogy a határvonal megállapításánál a szárazföldi határok esetében a JSZSZK-tól örökölt 1991. június 25-i állapot, a tengeri határvonal kapcsán pedig a nemzetközi jog alapján kezdik meg a tárgyalásokat.

2. Szárazföldi határok

A fentiekből kifolyólag a szárazföldi határt illetően – néhány kisebb esettől eltekintve – nincs nagy nézetkülönbség a két ország között, mely azonban nem jelenti azt, hogy időközönként ne folyjanak adáz harcok minden talpalatnyi megkérdőjelezhető területért. Az ún. „hot spots” – forró pontok megléte abból fakad, hogy a korábbi jugoszláv adminisztratív határok a horvát és szlovén municípiumok határai voltak, melyeket a kataszteri nyilvántartások a helyi települések kiterjedése mentén húztak meg. Ezen összeírások meglehetősen régiek, még az OMM idején készültek, de alapvetően létrejöttük óta stabil kereteket biztosítottak a térbeli lehatárolásokhoz. Csupán kisebb ellentmondásokat és néhány átfedést tartalmaznak, de ezek mindaddig, amíg Jugoszlávia fennállt nem okoztak problémát. A JSZSZK felbomlása után létrejövő új államok azonban maguknak követelték a kérdéses területeket, s ezek összeütközésekhez vezettek a térségben.⁴ A vitatott területek hátterében alapvetően két sebes sodrású folyó a Mura és a Dragonja áll, melyek medrének természetes változása és szabályozása miatt a kataszteri nyilvántartás alapján mindkét ország rendelkezik területekkel a túlparton.

A horvát-szlovén szárazföldi határon három gócpont terheli a két ország kapcsolatát. Az egyik a medrét változtató Mura mentén, Szlovénia északkeleti részén a Hotizai határátkelőnél található. A vita valójában 1993 óta folyik, amikor is a szlovén fél kétségbe vonta a Mura folyó bal partja és Hotiza közötti horvát kataszteri összeírások helyességét, s azon álláspontra helyezkedett, hogy a határ a folyó középvonalán halad. A probléma akkor csúcsosodott ki, amikor 2006-ban a szlovén rendőrség leállította a horvát vasúttársaság építkezését, mert szerinte a terület, ahol a munkálatok folytak, valójában Szlovéniához tartozik.⁵

A másik vitatott terület a Tumberak-hegység legmagasabb pontját Sveta Gera hovatartozását illetően merült fel. A csúcs a horvát-szlovén határon található, ahova a jugoszláv időkben laktanyát építettek, mely a horvát kataszteri nyilvántartás szerint Horvátországban található, de a probléma gyökerét az adja, hogy szlovén katonaság tartózkodik benne. A kérdés érzékenyen érinti a horvátokat, ugyanis Sveta Gera mindössze 30 km-re található Zágrábtól.

A harmadik gócpont a Dragonja folyó torkolatánál, a Pirani-öböl bejáratánál található. Az itt elhelyezkedő települések Mlini, Škrile, Bužini és Škodelin hovatartozása körüli elentét a szárazföldi határviták legforróbb esete, mely kiindulópontja lett és előrevetítette a későbbi tengeri vitát. A kérdéses négy község a folyó déli részén található, s a 2001-es horvát népszámlálási adatok szerint 53 lakossal és 17 háztartással bír.⁶ Népeességét a horvát nyilvántartások kezelik, Horvátországban szavazhatnak, a jugoszláv érában horvát személyi igazolvánnyal, jogosítvánnyal és útlevelemmel rendelkeztek. Tény és való azonban, hogy ezer szállal kötődtek Szlovéniához, mert oda jártak iskolába, dolgozni és vásárolni is, s szlovén identitással bírtak.⁷ A kérdés akkor került előtérbe, s azóta terheli a horvát-szlovén kapcsolatokat, amikor a szlovén parlament 1994. október 3-án a kérdéses falvakat a Piran municípiumhoz sorolta.⁸

3. A tengeri határvita jogi háttéréről

A határviták közül a legproblémásabb kérdés tehát a tengeri határ meghúzása, vagyis a Pirani-öböl hovatartozása, mert az korábban soha nem került kijelölésre, tekintettel arra, hogy 1918-ig az OMM részeként, majd Jugoszlávia tagköztársaságaként nem volt szükség tengeri határvonalra. Az egyetlen valós tengeri határt – mely Olaszország és Jugoszlávia között húzódott, s megfelelt a Trieszti-öblöt – az 1975-ben megkötött Osimo Megállapodás jelölte ki, melyet 1992-ben az immár független Szlovénia is elfogadott.⁹ A mostani határvita háttérében az áll, hogy Szlovénia mindössze 46 km hosszú tengerparttal rendelkezik, ahonnan azonban a földrajzi sajátosságok miatt, ha Horvátország az ENSZ tengerjogi egyezményében garantált maximális területre kiterjeszti felségvizeit, akkor Szlovéniából nem vezet közvetlen kapcsolat a nemzetközi vizekhez. Márpedig Horvátország az ENSZ tengerjogi konvenció 15. cikke alapján kívánja a kérdést rendezni, s a határt az öböl felezővonalánál kívánja meghúzni. Szlovénia számára azonban biztosítékot jelent a 17. cikkely, mely szerint „a szerződés tiszteletben tartása mellett minden part menti és más állam hajója számára biztosított a zavartalan áthaladás a nyílt vizekre”.¹⁰

A két fél nemcsak területi, hanem fogalmi vitában is áll egymással, hiszen Szlovénia „kijáratot” követel, Horvátország pedig „áthaladást” biztosítana. Ez nem lenne példa nélküli a nemzetközi gyakorlatban, hiszen a térségben is találunk rá példát, a bosnyák kijáratot jelentő Neum kikötőjét, de hasonló megoldás született Svédország és Finnország között, melyet alkalmazni lehetne Szlovénia és Horvátország esetében is.

A függetlenné váláskor a két állam között még nem jelentett problémát a tengeri határ meghúzása. A dilemma akkor került felszínre, amikor a szlovén parlament 1993. április 7-én elfogadta a Pirani-öbölről szóló memorandumot az egységes és oszthatatlan, Szlovénia fennhatósága alá tartozó Pirani-öbölről, s erre építve Ljubljana igényt tartott az epikontinentális talapzatra és gazdasági övezetre.¹¹ A szlovén követelés két állításon alapul. Az egyik szerint a Pirani-öböl már a függetlenné válás előtt Szlovénia fennhatósága alá tartozott és a Badinter Bizottság által is elfogadott *uti possidetis* alkalmazása a status quo fenntartását jelenti. A memorandumban megfogalmazott másik követelés az 1958-as genfi Tengerjogi Konferencia Parti tengerről szóló egyezménye alapján került kialakításra. Az Egyezmény 12. cikkelye a felezővonal meghúzása mellett lehetővé teszi az attól való eltérést történelmi indokok, vagy különleges körülmények megléte esetén.¹² Szlovénia, ezen utóbbira hivatkozik, s mint geopolitikailag kedvezőtlen helyzetben lévő ország közvetlen tengeri kijáratot kér a nemzetközi vizekre, s nem elégszik meg a horvátok által felajánlott tengeri folyosóval.

Szlovénia mindmáig alapvetően a memorandumban foglaltak mellett teszi le a voksát, s ezt többször hivatalosan és informálisan is megerősítette, többek között a szlovén Külügyminisztérium által 2006-ban kiadásra került Fehér könyv a Szlovén Köztársaság és a Horvát Köztársaság közötti határokról című dokumentumában, melyben minden részletre kitérően mutatja be és támasztja alá álláspontját.¹³

A memorandum nyomán kialakult rendkívül feszültté vált viszonyt némileg oldotta az 1997. április 28-án megkötött kishatárforgalmi és együttműködési kormányközi megállapodás. A szerződés szerint Horvátország lehetővé tette szlovén halászoknak, hogy a Porecs–Rovinj közötti Limi-öbölhöz húzódó kb. 750 km²-nyi területen halászhassanak, cserében Szlovénia engedélyezte a horvát halászok által kifogott tengeri halak értékesítését az országban.¹⁴ Az ellentéteket jól tükrözi, hogy a horvát parlament a megállapodást rövid időn belül ratifikálta, ugyanakkor Szlovénia négy évig függőben tartotta a megerősítést és csak 2001. szeptember 5-én ratifikálta.¹⁵

A feszült viszony mindaddig függőben is maradt, amíg a Račan-Drnovšek¹⁶ névéhez

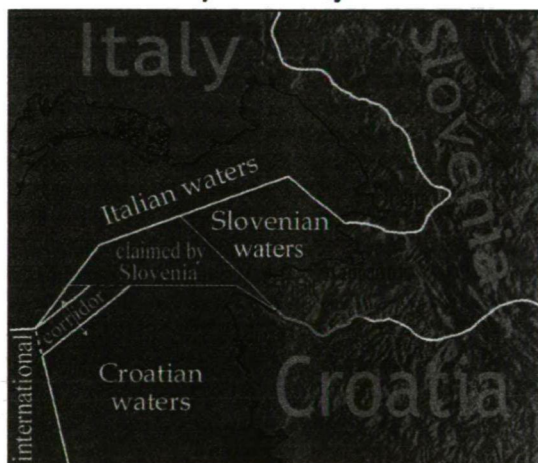

kapcsolódó és a határügyi társelnökök által parafált kétoldalú megállapodásra 2001. július 21-én sor nem került. A „Megállapodás a közös államhatárról” címet viselő egyezményrel Horvátország „visszakapta” volna a korábban megnevezett négy isztriai települést és Sveta Gera-t, míg Szlovénia a Mursko sredisce-nél és a Gorski kotar hegynyulatnál lévő Cabarnal kapott volna területet. A megállapodás először rendelkezett a közös tengeri határról, s ennek alapján (3–5 cikkely) Szlovénia 80%-os arányban részesedett volna a Pirani-öbölből, amivel biztosítottá vált volna számára a szabad kijárási a nemzetközi vizekre. Az egyezményt azonban a horvát parlament végül nem ratifikálta.¹⁷

A megegyezés irányába tett jelentős állomásnak tekinthető 2005. június 10-én a horvát Brioni szigeten tartott első közös kormányülés, majd a két külügyminiszter közös nyilatkozata az incidensek elkerüléséről. A Brioni Egyezményben kötelezettséget vállaltak arra is, hogy a határok végérvényes tisztázásáig az 1991. június 25-i¹⁸ állapotokat veszi figyelembe.¹⁹

1. térkép. A Pirani-öböl

Map 1. Piran Bay

Forrás: <http://mapsof.net/slovenia/static-maps/jpg/bay-of-piran-maritime-boundary-dispute>

2007. augusztus 26-án az akkori szlovén miniszterelnök, Janez Janša és horvát partnere Ivo Sanader elfogadta az ún. bledi-formulát, vagy bledi-folyamatot, mely olyan szakértői csoportok létrehozásáról rendelkezett, akik előkészítik a szükséges dokumentumokat, amelyek alapján a két fél a nemzeti parlamentek jóváhagyását követően a határvitát egy külső, harmadik fél bevonásával (nemzetközi bíróság, vagy választott bíraskodás, nemzetközi döntőbíró, esetleg egy közvetítő harmadik ország) kívánja rendezni. A bledi fórum a korábbi kétoldalú tárgyalások eredménytelensége láttán vetette fel a döntőbíráskodás lehetőségét. Közös bizottságok alakultak, amelyek feladata a nemzetközi jogi keretek meghatározása, illetve a vitatott határszakaszok beazonosítása volt. Megállapodtak abban, hogy a határookra vonatkozó dokumentumok az 1991. június 25-i alapokra építenek, a szárazföldi és tengeri határokat egyaránt vonatkoznak és alapelveként az igazságosság szolgál. Ljubljana úgy vélte, hogy a bíróság előtt nemcsak az elsősorban Horvátországnak kedvező nemzetközi jogi érveknek, hanem a jelenlegi helyzet kialakulásához vezető történelmi körülményeknek is megfelelő súllyal kell szerepelniük. Az ülések azonban nem hoztak áttörést, mert valójában bármely, harmadik fél bevonására irányuló kísérlethez is a két fél előzetes megállapodására lett volna szükség, s erre a két teljesen ellentétes megközelítés miatt nem volt mód.²⁰

4. A halászati vitáról

A határkérdéshez szorosan kapcsolódik egy másik igen kényes, a halászati joggal kapcsolatos probléma. 2003. október 3-án Zágráb egyoldalúan deklarálta védett ökológiai és halászati zónáját (ZERP = zaštićenog ekološko ribolovnog pojasa, Ecological and Fisheries Protection Zone)²¹ az Adrián.²² Tekintettel arra, hogy a halállomány erőteljesen megfoghatkozott, a horvát intézkedés lényege a tenger védelme volt, valamint a pusztító halászati módok korlátozása. A kijelölt terület nem Horvátország része, a horvátok csak a gazdasági jogokkal rendelkeznek az érintett térségben, de a ZERP lehatárolása mind Olaszországot, mind Szlovéniát érzékenyen érintette. Olaszország esetében a horvát fél korlátozó intézkedésének hátterében az állt, hogy a lényegesen nagyobb és technikailag modernebb felszereléssel rendelkező olasz flottával Horvátország nem tudta felvenni a versenyt, s az esélyegyenlőséget kívánta megteremteni. Szlovénia sokkal negatívabban érintett a kérdésben, hiszen a horvátok az egyoldalúan bevezetett ZERP-pel egyszerűen elvágták az országot a nyílt tengertől. Ebben az esetben, ha egy szlovén halászhajó szeretett volna kijutni nemzetközi vizekre, akkor kénytelen volt átkelni a horvát zónán, megkockáztatva a horvát parti őrség ellenőrzését, s amennyiben nem tudta bebizonyítani, hogy nem a ZERP zónában fogta a zsákmányát, akkor jelentős büntetést kellett fizetnie.

Mindezek után nem csodálkozunk, hogy mindkét szomszédja erőteljesen tiltakozott, melynek hatására a 2004-ben EU-tagságra várakozó Horvátország finomított intézkedésén, és pontosan nyolc hónappal az eredeti rendelkezés megjelenése után 2004. június 3-i határozatában²³ ígéretet tett arra, hogy a kérdésben kivételt tesz, és tartózkodni fog a védelmi övezetek egyoldalú kiterjesztésétől az EU-tagállamok irányába, mindaddig, míg Brüsszel meg nem köti a halászatról szóló megegyezését.

Miután két leginkább érintett szomszédja, Szlovénia (2005. október és 2006. január) és Olaszország (2006. február 8.) azonban kijelölte a maga ökológiai és halászati zónáját, 2006 decemberében a horvát sabor elhatározta a ZERP 2008. január 1-jén történő életbe léptetését. A parlamenti határozat alapján, mely a fogyasztó halállományra hivatkozott, életbe lépett Horvátország saját, 23 500 km²-nyi területet érintő ökológiai és halászati zónája. Ez lényegében a határvitát is megoldotta, hiszen a szlovén hajók csak úgy juthattak ki a nyílt tengerre, ha belépnek a ZERP területére. Az egyoldalú lépést uniós ügyként kezelve, válaszul a Közösség és annak nevében a soros elnökséget ellátó Szlovénia erőteljes nyomást gyakorolt Horvátországra, melynek során burkoltan többször is kinyilvánította, ha nem vonja vissza intézkedését, akkor blokkolni fogja az újabb fejezetek megnyitását a következő tárgyalási fordulón. Patthelyzet alakult ki, melyben a fordulópontot Ollie Rehn bővítési biztos 2008. március 6-i horvátországi látogatása jelentette, melynek során hangot adott annak, hogy a ZERP csatlakozás akadályává válhat.²⁴ Így a horvát parlament 2008. március 13-án, immár harmadik alkalommal újabb kiegészítést csatolt az eredeti dokumentumhoz, mely szerint Horvátország ideiglenesen elállt a zóna uniós tagokra történő kiterjesztésétől, s ezzel a négy évig tartó huzavona is a végére ért.²⁵

5. A határvita és a horvát uniós csatlakozás összefüggései

Tekintettel arra, hogy érdemi döntés a határvitát illetően nem történt, Szlovénia 2008. decemberében jelentős lépésre szánta el magát. A szlovén politika változásában kiindulópontot jelentett, hogy 2008. novemberében Borut Pahor vezetésével új kormány került az ország élére. Az új miniszterelnök kísérletet tett a 2001-es megállapodás alapján tárgyalni, s igénybe vette a Vatikán közvetítő szerepét is, de ezen lépések Sanader horvát miniszterelnök ellenállása miatt kudarcot vallottak, s a helyzet újból kiéleződött.

2008 decemberében Szlovénia úgy vélte, a megkezdett horvát csatlakozási tárgyalások, illetve saját elnökségi pozíciójának felhasználásával próbálja meg az eseményeket kilendíteni a holtpontról. Ljubljana szerint a 2008. december 19-i szlovén vétőt²⁶ kellőképpen megindokolta, ugyanis Horvátország úgy nyújtotta be az öt fejezet megnyitását és hat lezárását szolgáló hivatott dokumentumokat, hogy azok egyes elemei, illetve a mellékletek néhány térképe a horvát érdekeknek megfelelő tengeri határvonalat tartalmazzák. A szlovénok álláspontja szerint, ha a dokumentumok a benyújtott formájukban kerülnének jóváhagyásra, az azt jelentené, hogy a tengeri határvonal mindaddig nyitott ügye, a lezárt fejezetekben foglalt dokumentumokra való hivatkozással, gyakorlatilag a szlovén érdekek és pozíciók figyelmen kívül hagyásával kerülne eldöntésre. Márpedig Ljubljana álláspontja szerint mindaddig, amíg a kérdést tárgyalásos úton nem rendezik, az 1991. június 25-i területi status quot kell hatályosnak tekinteni.²⁷

A megszokott szlovén kompromisszumkészség helyett ezért 2008 végétől a keményebb szlovén fellépés határozta meg a határvita további alakulását. Joggal feltételezhetjük, hogy Ljubljana EU-tagságát felhasználva próbált döntésre jutni, s véleményem szerint Szlovénia úgy vélte éppen a csatlakozási tárgyalások jelenthetik számára az utolsó eszközt, hogy hatással lehessen a horvát álláspontra. Ennek megfelelően Szlovénia világossá tette, hogy előrelépés csak a prejudikáló kitételek visszavonása esetén lehetséges. Horvát részről viszont kifogásolták, hogy mivel Szlovénia is úgy válhatott az Unió tagjává, hogy – miként látszik – nem kényszerült valamennyi vitás határkérdése rendezésére, most nem kívánja megadni ugyanezt az esélyt szomszédjának is.

Olli Rehn bővítési biztos több tárgyalási forduló után 2009. április 22-én új javaslattal állt elő, melyet a horvát parlament május 8-án egyetlen szavazat kivételével egyhangúlag elfogadott. A horvát politikusok egyúttal a szlovénok értésre adták, hogy a szövegen nem lehet változtatni, a szlovénok vagy elfogadják, vagy elutasítják, harmadik lehetőség nincsen. A szlovén parlament május 12-én meghozott döntése felhatalmazta a kormányt, hogy fűzzön kiegészítéseket Rehn javaslatához, melyek legfőbb eleme, hogy a probléma egészét az „ex aequo et bono”, vagyis a méltányosság elve alapján kell rendezni, a szárazföldi és a tengeri határ kérdését együtt kell kezelni. A horvátok elzárkóztak a szlovén kiegészítések elfogadásától, ezért Olli Rehn 2009. június 15-én újabb javaslatot tett le az asztalra, mely a négy szlovén kiegészítés közül hármat beépített a dokumentumba. A javaslat így szlovén félről kedvező fogadtatásra talált, ugyanakkor most a horvát fél makacsolta meg magát és június 18-án elutasította azt.²⁸

Tekintettel arra, hogy az Európai Unió sikertelenül próbált meg közvetíteni a két fél között, egyetlen csatlakozási fordulóra sem került sor a cseh elnökség idején.²⁹ Véleményem szerint azonban Szlovénia merev elzárkózása kontraproduktívvá tette érdekei képviseletét, mert egyedüli akadályozó tényező jelent meg az EU további bővítési politikájában, s ez Horvátország malmára hajtotta a vizet, s nem erősítette a horvátok kompromisszumkészségét.

Végül az uniós nyomás, a svéd elnökség jelentős szerepvállalása, valamint a horvát belpolitikákban bekövetkező változások – Ivo Sanader 2009. július 1-jei távozása és Jadranka Kosor hatalomra kerülése – együttesen segítettek túljutni a helyzeten. Utóbbi 2009. július 31-én már találkozott is Borut Pahorral, szlovén kollegájával, és megállapodásuk azt tükrözi, hogy megfogadták Carl Bildt svéd külügyminiszter tanácsát, aki kifejtette, hogy Olli Rehn közvetítő missziójának kudarca után ő nem fog új javaslatokkal előállni, mert úgy gondolja, hogy ez egy bilaterális vita, amit kizárólag a két fél hivatott megoldani.^{30, 31}

2009. szeptember 11-én Ljubljánában a horvát és a szlovén miniszterelnök, Borut Pahor és Jadranka Kosor megegyeztek arról, hogy Horvátország folytathatja jogharmonizációs tárgyalásait Brüsszellel, vagyis Szlovénia feloldja a horvát csatlakozási tárgyalások blokádját. Cserébe Horvátország a határkérdést prejudikáló minden dokumentumot visszavon, s garantálja hogy bármilyen 1991. június 25-e után keletkezett horvát dokumentum vagy

cselekmény jogilag érvénytelen és nincs relevanciája a horvát–szlovén határvonal meghatározása kérdésében. A két kormányfő előzetes megállapodása lehetővé tette, hogy a mintegy tíz hónapon keresztül szünetelő csatlakozási tárgyalások tovább folytatódjanak. Az áttörés jelentőségét az adja, hogy a folyamatot 2008 óta gátló blokádnak feloldásával 11 fejezet előrehaladása előtt nyílt meg az út. Így a 2009. október 2-án megrendezésre került Kormányközi Konferencián (IGC) 6 fejezet megnyitására és 5 fejezet lezárására került sor, s ezzel összességében 28 fejezet megnyitása és 12 fejezet lezárása történt meg.

Jadranka Kosor horvát és Borut Pahor szlovén miniszterelnök 2010. november 4-én Stockholmban aláírta a horvát–szlovén Arbitrázs Megállapodást, megteremtve a lehetőséget a nemzetközi arbitrázs-bírószám felállítására, amely meghatározza a két ország közötti tengeri és szárazföldi határvonalat, valamint Szlovénia kapcsolatát a nyílt tengeri vizekkel és az általa használandó releváns tengeri területeket. A határkijelölést végző arbitrázs a nemzetközi jogot tekinti kiindulópontnak, míg Szlovénia nyílt tengeri vizekkel való kapcsolatát tartalmazó bekezdés tekintetében ugyancsak a nemzetközi jog, az igazságosság és a jószomszédi kapcsolatok elve lesz mérvadó a tisztességes és igazságos megoldás elérése érdekében.³²

Az arbitrázs-bírószágnak öt tagja lesz. Horvátország és Szlovénia egy-egy tagot jelöl, míg az elnök és másik két bíró személyét (akik a nemzetközi jog szakértői) a két ország kölcsönös megállapodással nevezi ki, azon névjegyzékből, amelyet az Európai Bizottság elnöke és a bővítési biztos állít össze. Abban az esetben, ha a két országnak nem sikerül megállapodnia, az elnök és a másik két bíró személyét a (hágai) Nemzetközi Bírószágnak elnöke fogja kijelölni az említett névjegyzékből. Az eljárási határidők Horvátország EU-csatlakozási szerződésének aláírását követően veszik kezdetüket, ami azt jelenti, hogy az arbitrázs határozatát akkor hozzák nyilvánosságra, amikor Horvátország már az EU teljes jogú tagjává válik. Az Arbitrázs Megállapodást mindkét ország nemzeti parlamentjének ratifikálni kell, amelyek előre kötelezettséget vállaltak arra, hogy bármilyen tartalmú is legyen az arbitrázs-bírószám határozata, azt magukra nézve el fogják ismerni.

A horvát parlament már november 20-án napirendre tűzte és megszavazta az Arbitrázs Megállapodást,³³ ugyanakkor a szlovén parlament csak 2010. április 19-én ratifikálta majd április 26-án az ellenzék (a jobboldali Szlovén Demokratikus Párt = SDS) nyomására úgy döntött, hogy a végső döntést a szlovén népre bízták és 2010. május 3-án népszavazást írtak ki a kérdésben. A 2010. június 6-án, vasárnap megtartott szlovén referendumon a szlovének 51,5 %-a jóváhagyta a megállapodást, így Zágráb még egy lépéssel közelebb került az uniós csatlakozáshoz.³⁴

6. Összegzés

A határvita miatt kialakult rendezetlen helyzet állandó feszültségek forrása, s a probléma megoldását erőteljesen akadályozza az a tény, hogy két megkésett nemzetépítő államról van szó, így a vita mindkét országban erőteljesen nacionalista beágyazottságúvá vált, s mindkét kormányzat mögött teljesen felsorakozik nemcsak a politikai elit, de az egész társadalom is.

A mikrogeostratégiai tényezők mellett az ellentétek okai között kell számon tartanunk, hogy kié lesz a mikrorégióban betöltendő gazdasági vezető szerep. Zágrábot ugyanis gyors gazdasági fellendülése – különösen akkor, ha Szlovénia nem jut nemzetközi vizekhez – Ljubljana vetélytársává teszi a térségben. A nyugat-balkáni pozíciói megőrzésére törekvő Ljubljának egyre komolyabb riválisa a regionális vezető szerepre pályázó Zágráb.

Minden valószínűség szerint a jószomszédi kapcsolatok jelentőségét, a vita tárgyalások rendezésében való érdekeltségét mindkét fél továbbra is hangsúlyozni fogja, s a szakítást megakadályozza, hogy a hagyományosan sokoldalú kapcsolatrendszer ápolásához és továbbfejlesztéséhez mind Ljubljának, mind pedig Zágrábnak vitális érdekei fűződnek.

JEGYZETEK

1. Az uti possidetis, a nemzetközi jogban használt elv, melyet a határok megállapításában alkalmaznak. A határ meghúzása a korábbi adminisztratív határok változatlanul hagyása mellett történik. Az uti possidetis elvet először a 20. század elején az amerikai spanyol gyarmatok függetlenedésekor használták először. Malcolm N. Shaw (2001): Nemzetközi jog. Budapest, Osiris Kiadó. 600–601.
2. Extraordinary Meeting of the Foreign Ministers (Brussels, 27 August 1991), Declaration on Yugoslavia.
3. Opinion No. 3. of the Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia, 11. January 1992, 31 ILM 1499. „In the case of secession or dissolution of States, pre-existing administrative boundaries must be maintained to become the borders of the new States and cannot be altered by the threat or use of force, be it on the part of the seceding entity or of the State from which it breaks off.”
4. Matej Avbejl–Jernej Letnar Černič (2007): The Conundrum of the Piran Bay: Slovenia v. Croatia – the Case of Maritime Delimitation. The University of Pennsylvania Journal of International Law & Policy – Issues. Vol. 5. No. 2. 2007. 1–19. http://works.bepress.com/jernej_letnar_cernic/1.
5. Turkalj Kristian: Razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije u sjevernom Jadranu (Piranski zaljev) http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/aktualno/hrv/20021015/Turkalj_Razgranicenje_teritorijalnog_mora.pdf.
6. Cenzus (2001): <http://www.dzs.hr/Eng/Census/census2001.htm>.
7. Pipan, Primož (2008) Border Dispute Between Croatia and Slovenia along the Lower Reaches of the Dragonja River. *Acta geographica Slovenica*, 48. évf. 2. sz., 331–356.
8. Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij. Uradni list Republike Slovenije 60. 1994. X. 3. <http://www.mtaki.hu/docs/cd2/Szlovenia/SLOVV009.htm>.
9. Act Notifying the Succession to the Agreements Between the Former Yugoslavia and the Italian Republic, Official Gazette MP11-60/1992 (RS 40/1992).
10. United Nations Convention on the Law of the Sea http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm.
11. Memorandum o Piranskem zalivu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/2_Memorandum_o_Piranskem_zalivu.pdf.
12. „The provisions of this paragraph shall not apply, however, where it is necessary by reason of historic title or other special circumstances to delimit the territorial seas of the two States in a way which is at variance with this provision.” United Nations (1958) Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone. 12. Article. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf.
13. White Paper on the Border between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia http://www.esiweb.org/pdf/slovenia_SLO-white%20book-2006.pdf.
14. Republic of Croatia: Ministry of Foreign Affairs and European Integration: Collection of International Treaties and international acts signed between the Republic of Croatia and Slovenia. <http://si.mfa.hr/?mh=271&mv=1522>.
15. Pipan, Primož (2007): Cross-border Cooperation between Slovenia and Croatia in Istria after 1991. *Acta geographica Slovenica*, 47. évf. 2. sz., 223–243.
16. A megállapodás Ivica Račan horvát és Janez Drnovšek szlovén miniszterelnökökről kapta a nevét.
17. Treaty between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia on the Common State Border http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/4_b_Drnovsek-Racan_EN.pdf.
18. Mindkét állam ezen a napon nyilvánította ki függetlenségét.
19. Republic of Croatia: Ministry of Foreign Affairs and European Integration: Collection of International Treaties. List of international treaties and international acts signed between the Republic of Croatia and Slovenia. http://www.mvpei.hr/CustomPages/Static/HRV//templates/_ft_bilateralni_odnosi_po_drzavama_en.asp?id=60.
20. European Stability Initiative: Non Paper Chronology of Slovenia-Croatia Border Issue.

- http://www.esiweb.org/pdf/slovenia_Non%20paper%20-%20Slo%20-%20Cro%20-%20%20border%20chronology%20-%202022.2.2009.pdf.
21. UN Law of the Sea Bulletin, No. 53, 2004, 68–69. Decision on the Extension of the Jurisdiction of the Republic of Croatia in the Adriatic Sea 3 October 2003. http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/HRV_2003_Decision.pdf.
  22. Az eset nem példanélküli, mert néhány EU-tagállam is kijelölte a maga védelmi zónáját a Földközi-tengeren: Spanyolország 1997-ben, Franciaország 2003-ban.
  23. UN Law of the Sea Bulletin, No 55. 2004. 31. Decision on Amending the Decision on the Extension of the Jurisdiction of the Republic of Croatia in the Adriatic Sea 3 October 2003.
  24. Rješenje ZERP-a klju_no za nastavak pregovora s EU-om, Vjesnik, 7 March, 2008, p. 3.
  25. Vidas Davor (2008) The UN Convention of the Law of the Sea, the European Union and the Rule of Law. What is going on in Adriatic Sea? FNI report 12/2008. <http://www.fni.no/doc&pdf/FNI-R1208.pdf>.
  26. EUobserver: Slovenia to block Croatia EU accession talks. <http://euobserver.com/9/27314>.
  27. European Stability Initiative im.
  28. Overview of Slovenian-Croatian Border Agreements (feature) im.
  29. EurActiv: Croatia, Slovenia dash hopes for quick end to dispute. <http://www.euractiv.com/en/enlargement/croatia-slovenia-dash-hopes-quick-dispute/article-183352>.
  30. Nacional: Americans bring down Slovene blockade. <http://www.nacional.hr/en/clanak/50385/americans-bring-down-slovene-blockade>.
  31. Enlargement Newsletter: Resolution in sight for Croatian-Slovenian border dispute? http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/newsletter/090902_en.htm.
  32. Arbitration Agreement. http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/10.a_Arbitra%C5%BENi_sporazum_-_podpisan_EN.pdf.
  33. Government of the Republic Croatia: Croatian Parliament ratifies arbitration agreement. http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2009/studenihrvatski_sabor_ratificirao_arbitrazni_sporazum_sa_slovenijom
  34. Buxinfo: A szlovének megszavazták a határvita rendezését. 2010. június 7.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Act Notifying the Succession to the Agreements Between the Former Yugoslavia and the Italian Republic, Official Gazette MP11-60/1992 (RS 40/1992).
- Arbitration Agreement http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/10.a_Arbitra%C5%BENi_sporazum_-_podpisan_EN.pdf.
- Bruxinfo (2009) Szlovénia csak feltételekkel fogadja el a Rehn-javaslatot. 2009. május 21.
- Buxinfo: A szlovének megszavazták a határvita rendezését. 2010. június 7.
- Cenzus 2001 <http://www.dzs.hr/Eng/Census/census2001.htm>.
- Enlargement Newsletter: Resolution in sight for Croatian-Slovenian border dispute? http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/newsletter/090902_en.htm.
- EUobserver: Slovenia to block Croatia EU accession talks. <http://euobserver.com/9/27314>.
- EurActiv: Croatia, Slovenia dash hopes for quick end to dispute. <http://www.euractiv.com/en/enlargement/croatia-slovenia-dash-hopes-quick-dispute/article-183352>.
- European Stability Initiative: Non Paper Chronology of Slovenia-Croatia Border Issue. http://www.esiweb.org/pdf/slovenia_Non%20paper%20-%20Slo%20-%20Cro%20-%20%20border%20chronology%20-%202022.2.2009.pdf.
- Government of the Republic Croatia: Croatian Parliament ratifies arbitration agreement. http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2009/studenihrvatski_sabor_ratificirao_arbitrazni_sporazum_sa_slovenijom.
- Kladnik Drago–Orožen Milan Adamič–Pipan Primož: A Mediterranean Example of Problematic Treatment of Geographical Names: Piranski zaliv (Bay of Piran) or Savudrijska vala (Bay of Savudrija)?

- Malcolm N. Shaw (2001): Nemzetközi jog. Budapest, Osiris Kiadó.
- Matej Avbejl–Jernej Letnar Čerňič (2007): The Conundrum of the Piran Bay: Slovenia v. Croatia – the Case of Maritime Delimitation. The University of Pennsylvania Journal of International Law & Policy – Issues. Vol. 5. No. 2. 2007. 1–19. http://works.bepress.com/jernej_letnar_cernic/1;
- Memorandum o Piranskem zalivu. http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/2_Memorandum_o_Piranskem_zalivu.pdf.
- Nacional: Americans bring down Slovene blockade. <http://www.nacional.hr/en/clanak/50385/americans-bring-down-slovene-blockade>.
- Opinion No. 3. of the Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia, 11. January 1992, 31 ILM 1499.
- Overview of Slovenian-Croatian Border Agreements (feature) <http://www.sta.si/en/vest.php?s=a&id=1513087&pr=1>.
- Pipan, Primož (2008) Border Dispute Between Croatia and Slovenia along the Lower Reaches of the Dragonja River. Acta geographica Slovenica, 48. évf. 2. sz., 331–356.
- Pipan, Primož (2007) Cross-border Cooperation between Slovenia and Croatia in Istria after 1991. Acta geographica Slovenica, 47. évf. 2. sz., 223–243.
- Radan Peter (2000): Post-Secession International Borders: A Critical Analysis of the Opinions of the Badinter Arbitration Commission. Melbourne University Law Review. 2000. April, 50–76.
- Republic of Croatia: Ministry of Foreign Affairs and European Integration: Collection of International Treaties. List of international treaties and international acts signed between the Republic of Croatia and Slovenia. http://www.mvpei.hr/CustomPages/Static/HRV//templates/_fit_bilateralni_odnosi_po_drzavama_en.asp?id=60.
- Rješenje ZERP-a klju_no za nastavak pregovora s EU-om, Vjesnik, 7 March, 2008, p. 3.
- SETimes: Croatia, Slovenia pledge to solve open issues. 2007. 08. 27. http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2007/08/27/feature-01.
- Treaty between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia on the Common State Border http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Arbitrazni_sporazum/4.b_Drnovsek-Racan_EN.pdf.
- Turkalj Kristian: Razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije u sjevernom Jadranu (Piranski zaljev). http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/aktualno/hrv/20021015/Turkalj_Razgranicenje_teritorijalnog_mora.pdf.
- United Nations (2004): Law of the Sea Bulletin, No. 53, 2004, 68–69. Decision on the Extension of the Jurisdiction of the Republic of Croatia in the Adriatic Sea 3 October 2003. http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/HRV_2003_Decision.pdf.
- United Nations Convention on the Law of the Sea. http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm.
- United Nations (2004) Law of the Sea Bulletin, No 55. 2004. 31. Decision on Amending the Decision on the Extension of the Jurisdiction of the Republic of Croatia in the Adriatic Sea 3 October 2003.
- United Nations (1958) Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone. 12. Article. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf.
- Vidas Davor (2008) The UN Convention of the Law of the Sea, the European Union and the Rule of Law. What is going on in Adriatic Sea? FNI report 12/2008. <http://www.fni.no/doc&pdf/FNI-R1208.pdf>.
- White Paper on the Border between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia http://www.esiweb.org/pdf/slovenia_SLO-white%20book-2006.pdf.
- Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij. Uradni list Republike Slovenije 60. 1994. X. 3. <http://www.mtaksi.hu/docs/cd2/Szlovenia/SLOVV009.htm>.